

Als een kostbaar geschenk deel ik met Oikos de vertaling die Patrick Lateur me heeft toegestuurd, en het geschenk wordt op waardering onthaald. Een Griekse tekst uit de zesde eeuw v.C. heeft actualiteitswaarde: de Corona-crisis is eigenlijk ook een prometheïsch verhaal. Bovendien is het vloeiende ritme van de vertaling prachtig. Ga vooral ook eens op zoek naar de mooie blog van deze veelbekroonde dichter en classicus.

J.G.

Prometheus

Als een van de meest iconische figuren uit de Griekse mythologie profileert Prometheus zich als weldoener van het mensdom en staat hij ook symbool voor menselijke autonomie. Hij steelt het vuur van de goden, maar wordt daarvoor door Zeus gestraft en aan een hoge rots vastgeklonken aan het uiteinde van de wereld. Prometheus' verhaal bij Hesiodos, Aischylos en Plato blijft kunstenaars inspireren.

Prometheus geboeid is een van de zeven bewaarde tragedies van Aischylos (525-456 v.C.). In onderstaand fragment — work in progress — beschrijft Prometheus in twee bewegingen, even onderbroken door de koorleider, hoe hij de mensheid van een primitieve toestand tot beschaving bracht. Passeren daarbij de revue: architectuur en houtbouw, meteorologie en astronomie, wiskunde en geschrift, temmen en optuigen van dieren, zeilvaart, geneeskunde, waarzeggerskunst op grond van dromen, voortekens, voorstellingen en offers, en tenslotte mijnbouw. Daartegenover staat dat hij voor zijn eigen lijden geen uitweg weet te bedenken.

Patrick Lateur

Prometheus

Denk niet dat ik nu zwijg uit koppigheid of trots.
 Als ik mezelf zo schandelijk behandeld zie,
 dan moet ik piekeren en dat vreet aan mijn hart.
 En toch, wie anders dan ikzelf bepaalde steeds
 welk privilege elke nieuwe godheid kreeg?
 Ik zwijg daar verder over, al wat ik zou zeggen
 weet jij inmiddels. Luister liever naar het leed
 van stervelingen, hoe onmondig zij wel waren
 aler zij dankzij mij in staat waren te denken,
 en hun verstand gebruikten. Ik vertel dat niet
 om mensen te verwijten, maar om aan te tonen
 hoe ik als weldoener voor hen welwillend was.
 Tevoren keken zij, maar zonder iets te zien,
 hun oren luisterden, maar zonder iets te horen.
 Een leven lang gooiden zij alles door elkaar
 naar willekeur, zoals figuren in een droom.
 Zij kenden niets van zonverwarmde stenen huizen,
 van houtwerk evenmin. Zij leefden ondergronds,
 krioelden als de mieren in de uithoeken
 van grotten zonder zonlicht. Van de wintertijd
 had men geen vast idee, noch van de lentemaanden
 vol bloemen, ook niet van de vruchtenrijke zomer.
 Zij deden alles zonder overleg, tot ik
 hun erop wees hoe sterren op- en ondergaan,
 want makkelijk om vast te stellen is dat niet.
 Voor hen bedacht ik ook het numeriek systeem,
 toch wel de mooiste wetenschap, én het geschrift
 dat alles helpt onthouden, kunsten genereert.
 Als eerste legde ik het juk op wilde dieren
 die dienden om een last te trekken of te dragen.
 Zo namen zij het zwaarste werk van mensen over.
 Ik spande paarden zonder afkeer van de teugels
 voor wagens, weelde waarmee wie schatrijk is pronkt.
 Ik was het, niemand anders, die bedenker was
 van vaartuigen met linnen vleugels voor de zeelui
 die zwerven over golven. Zulke middelen
 heb ik voor stervelingen uitgevonden, zelf
 zie ik in mijn ellende niet de minste uitweg
 om te ontsnappen uit mijn huidig lot en leed.

Koorleider

Vernederend uw lijden. En u doolt, beroofd
 van uw verstand. Zoals een onbekwame arts
 die ziek werd, bent u moedeloos en niet in staat
 een middel uit te vinden dat uzelf geneest.

Prometheus

Je zal nog meer verwonderd zijn als je de rest
 van mijn verhaal hoort, inziet welke vaardigheden
 en middelen ik uitdacht. Dit was iets geweldigs:
 werd iemand ziek, er was geen enkel afweermiddel
 met voedsel, met behulp van drank of zalf, geen enkel.
 Zij droogden bij gebrek aan medicatie uit,
 tot ik hun leerde hoe men zachte kruiden mengt
 waarmee zij alle ziekten nu weten te weren.
 Ik ordende de vele vormen van mantiek.
 Als eerste onderkende ik op grond van dromen
 wat er zich echt zou voordoen. Mensen leerde ik
 de moeilijk te verklaren klanken te begrijpen
 en voortekens, toevallig onderweg gezien.
 De vlucht van kromgeklauwde vogels onderzocht ik
 nauwkeurig en ik legde vast wat van nature
 daarin ongunstig is of gunstig. Habitat
 van elke soort, hun onderlinge vijandschappen,
 hun liefdes en de plekken waar zij samen zitten:
 ik ging dat alles na. En verder ook de gladheid
 van ingewanden, welke kleur de gal moet hebben
 om aan de goden te behagen, en de schoonheid
 en vorm van het gevlekte leverlelletje.
 Een dikke lende, dijbenen met vet omwikkeld,
 verbrandde ik en wees de weg voor stervelingen
 naar waarzegkunst die moeilijk te doorgronden is.
 Voor tekens in het vuur bleven zij vroeger blind,
 ik opende hun ogen. Tot zover mijn werk.
 En wat betreft de schatten die onder de aarde
 verborgen liggen in het voordeel van het mensdom,
 met name koper, ijzer, zilver, goud: wie kan
 beweren die vóór mij ontdekt te hebben? Niemand!
 Ik weet het zeker, tenzij hij gewoon wil kwijlen.
 Eén zin vat alles samen: weet dat stervelingen
 elk van hun vaardigheden kregen van Prometheus.

—
 Uit: Aischylos, *Prometheus geboeid* vv. 436-506.

Vertaling: Patrick Lateur

www.patricklateur.be

De vertaling van de zeven tragedies van Aischylos wordt een uitgave van Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam.